

5. DE DROOM WAARAAN WIJ ONS VASTKLEMMEN (2)

In elk mens schuilt de kracht van een toekomstdroom.

De dichter Elsschot vertelt van een man die in de vrouw 'het mooie, het aantrekkelijke', droomde. Aan die droom klemde hij zich vast, ook toen zijn vrouw zichtbaar verouderde.

Elsschot zegt:

Toen hij bespeurde hoe de nevel van den tijd
In d'ogen van zijn vrouw de vonken uit kwam doven,
Haar wangen had verweerd, haar voorhoofd had doorkloven,
Toen wendde hij zich af en vrat zich op van spijt.

So gingen jaren heen. De kinderen werden groot
En zagen dat de man die zij hun vader heetten,
Bewegingloos en zwijgend bij het vuur gezeten
Een godvergeten en vervaarlijk aanblik bood.

Zo zitten honderden mannen achter hun krant, zo gaan honderden vrouwen hun weekend in: innerlijk ontevreden.

Hun eigen droom kwam niet uit.

Ouders dromen over hun kinderen een toekomstdroom: mijn zoon zal dit, mijn dochter zal dat bereiken. En met de beste bedoelingen proberen ouders die toekomstdroom hun kinderen op te dringen.

Zij dringen hun kinderen een bepaald beroep, een bepaalde geloofsvorm op.

Zoals het nu gaat tussen mensen en mensen, zo gaat het (helaas) ook tussen mensen en hun God. Als godsdienstige mensen maken wij ons een voorstelling van de toekomst die God met de wereld voorheeft. En als die privé voorstelling die wij ervan gemaakt hebben niet uitkomt, zeggen we: God? Ik ben in God teleurgesteld.

In de bijbel worden gelovigen getekend, die droomden dat God een Messias zou sturen die als een politieke bevrijder de bezem zou halen door het onrecht van het Romeinse wereldrijk.

Deze Messias verscheen in de persoon van Jezus. De joodse gelovigen dachten: nu zullen we Jezus net zo lang kneden en net zolang beïnvloeden met onze toekomstdroom, totdat hij inderdaad een politieke bevrijder wordt.

Het evangelie van Johannes bericht ons: toen dan de mensen zagen, welk teken hij verricht had, zeiden zij: deze is waarlijk de profeet, die in de wereld zou komen. Daar Jezus bemerkte, dat zij komen zouden en hem met geweld meevoeren om hen koning te maken, trok hij zich terug in het gebergte, geheel alleen.

De gelovigen wilden hem met geweld hun privé droom op dringen. Jezus dacht er echter niet over zich te laten kneden. Hij wilde een Messias zijn die de universele liefde demonstreerde die alle volken omvat. Op dat moment botste de menselijke droom van de politieke bevrijder met het goddelijk project van Gods universele verzoening.

De gelovigen hielden op dat moment halsstarrig vast aan hun eigen droom. Ze kruisigden Jezus.

De kruisiging van Jezus is een twistgesprek van wereldhistorische importantie. Een twistgesprek van mensen die tegen God zeggen: ònze droom zàl uitkomen. Zij verbrijzelen Jezus, in wiens leven het echte toekomstproject (van de heilige) liefde gestalte had gekregen.

Later zullen de volgelingen van Jezus op ander niveau weer dezelfde fout maken. De eerste christenen droomden dat (in de nabije toekomst) Jezus zou terugkeren op de wolken des hemels. Er zou op een bazuin worden geblazen, de doden zouden van onder de zerken opstaan en de christenen die op die dag in leven waren, zouden in de lucht omhoog zweven: Christus op de wolken tegemoet.

Toen in de eerste honderd jaar duidelijk werd dat deze droom niet uitkwam, waren er velen die zich toch (krampachtig) aan hun menselijke voorstellingen vastklampten.

Zij begonnen een twistgesprek met God: waarom komt Jezus niet?

Later, véél later, begrepen de christenen dat *al onze privédroemen moeten worden omgesmolten in Gods verborgen Project.*

De latere christenen vertelden elkaar de diepzinnige legende van de twee monniken.

Zij zaten in hun kloostercel en spraken urenlang over het komende rijk van God. Hóe zou dat komen? Plotseling? Als een geschenk vanuit de hemel of langzaam? Langs de weg van evolutie?

Zij probeerden deze twee visies en beetje te combineren.

Maar tenslotte spraken zij het volgende met elkaar af: wie van de twee het eerst zou sterven, zou aan God vragen vanuit de Overzijde een wachtwoord toe te fluisteren aan de ander. Als de toekomst er uit zou zien zoals zij gedacht hadden, zou het wachtwoord zijn: "Taliter".

Als het anders zou gaan dan zij besproken hadden, zou het wachtwoord luiden: "Aliter". De éne stierf ... en ja, in een nacht werd het wachtwoord vanuit de Overzijde gefluisterd.

Het luidde: "Totaliter aliter". Hélemaal anders. Dat wil zeggen dat er in dit heelal iets geheimzinnigs aan de gang is: een goddelijk toekomstproject. Wij mensen kunnen niet verder komen dan ons hart openhouden. Openhouden voor dat geheim waarvan we geen touw kunnen vastknopen. Precies als de dichter van Psalm 130 zei:

Mijn ziel wacht sterker op de Heer
Dan wachters op de morgen
De morgen ... maar wanneer?

6. DE PROJECTIES DIE WIJ TERUGNEMEN (1)

We kennen allen het gevoel van ongeborgenheid.

Wij worden geconfronteerd met de sfinx* van het afschuwelijk lijden, met de sfinx van ons menselijk tekortschieten en met de sfinx van het doosgeheim.

**Een sfinx werd in het Oude Egypte onder andere gebruikt als wachter. De afbeelding van de sfinx werd gebruikt om vijanden angst aan te jagen.*

Niemand weet bij benadering een antwoord op dit drievoudig levensraadsel.

Geen wonder dat er in ons alleen een drang is naar moederlijke bescherming.

Op het "grand Gala du disque" in Scheveningen behaalden de moederliedjes hoge punten!

'Ik heb eerbied voor jou grijze haren' en : 'Junge kom bald wieder' werden beloond met een langdurig applaus. Tienduizenden zingen deze 'songs', omdat zij voldoen aan een behoefte aan moederlijke geborgenheid.

Roland Holst schreef:

Heen en weer geslingerd
zonder rust of duur...
Was ik maar een wingerd,
Had ik maar een muur.

'Was ik maar een wingerd' is de poëtische vertaling van: 'Was ik maar bij moeder thuisgebleven'. Dit lied gezongen door volwassenen, deed het stadion dreunen.

Tegelijkertijd is er in ons allen – bewust of onbewust – een heimwee naar een sterke vader. Een vader die ons, zo nodig, met straffe maatregelen door de chaos heenleidt.

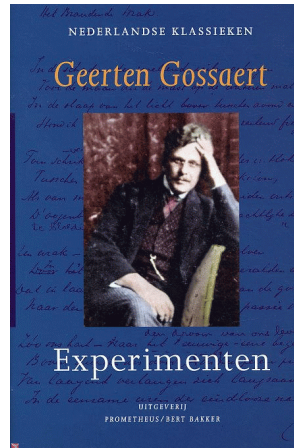
Vandaar, in tijden van gevaar, de roep naar sterke mannen: Churchill-figuren.

Geerten Gossaert riep ook in zijn gedicht om een sterke gids, een meester:

Laat mij in angst en pijn,
Meester, nu niet alleen.
Wien heb ik buiten u?
Immers niet één...

Frederik Carel Gerretson (1884 – 1958) was een Nederlandse dichter, essayist, historicus en politicus.

Als dichter werd hij bekend onder het pseudoniem Geerten Gossaert, onder meer met het gedicht "De moeder" uit de bundel Experimenten van 1911.

Het verlangen naar moederlijke bescherming, de behoefte aan vaderlijk gezag zijn algemeen-menselijk.

De Moeder

Hij sprak en zeide
In 't zaâl zich wendend:
Vaarwel, o moeder,
Nooit keer ik weêr...
En door de lanen
Zag zij hem gaan en
Sprak geen vervloeking maar weende zeer.

Sprak geen vervloeking...
Doch, bijna blijde,
Beval den maagden:
Laat immermeer
De zetels staan en
De lampen aan en
De poort geopend, de slotbrug nêer.

En toen, na jaren,
Melaats een zwerver
Ter poorte klaagde:
Uw zoon keert weer...
Zag zij hem aan en
Vond gene tranen,
Voor zoveel vreugde geen tranen meer.

6. DE PROJECTIES DIE WIJ TERUGNEMEN (2)

Het verlangen naar moederlijke bescherming, de behoefte aan vaderlijk gezag zijn algemeen-menselijk.

Het gevaar bestaat dat wij deze verlangens al te simpel gaan overbrengen op onze voorstelling van God. Wij stellen ons dan God voor als *een moederlijke macht*. Prof. Jonker uit Groningen schreef jaren geleden: heerlijk dat wij een God hebben die als een moeder waakt bij haar doodziek kind. Duizenden, opgevoed met deze moederlijke Godsvoorstelling, hebben deze God verloren, voorgoed verloren, door gasovens en Jappenkampen.

Alle godsdiensten, ook het christendom, hebben ook de neiging zich God voor te stellen als een *streng vader*. Een strenge autoriteit, die ons met straffe hand en strenge wetten aan de teugel houdt. Onze Godsvoorstelling kan een projectie worden van angstgevoelens tegenover een straffende vaderfiguur. De vraag wordt dan gesteld: hoe ontkomen wij aan die definitieve straf? In vrijwel alle godsdiensten luidt het antwoord: door een *zoenoffer*.

Het is verrassend dat ook in de Bijbel deze problematiek aanwezig is. In het tweede boek van Samuel staat een merkwaardig verhaal waarin een vrouw de hoofdrol vervult. In de tijd van koning David wordt het land geteisterd door een hongersnood die drie jaar duurt. Volgens de geschreven wetten moet deze hongersnood een straf zijn van de strenge Vader-God op een ernstige zonde. Koning David geeft aan zijn priesters het bevel de schuldige op te sporen. Dezen komen tot de conclusie dat de vorige koning Saul inderdaad een ernstige misslag beging.

Deze koning is helaas dood, maar zijn zeven zonen moeten voor hun vader boeten. Zij worden gekruisigd en mogen niet begraven worden; ze zijn voorgoed vervloekt. Maar na de kruisiging rijst onder die zeven doden de gestalte op van een vrouw. Het is Rizpa, de dochter van Ajja. Zij is de moeder van twee van de zeven slachtoffers. Rizpa durft een twistgesprek met de priesters aan. Zij geloofd niet dat er een zoenoffer nodig is om die boze God weer vriendelijk te doen kijken. Zij legt zich er niet bij neer dat haar zonen onbegraven blijven. Zij betreft dag en nacht de wacht bij de zeven kruisen. Zij verjaagt overdag de vogels en bij nacht de jakhalzen, zeven maanden lang.

Als koning David dit hoort, wordt het hem als in een flits duidelijk: deze vrouw heeft godsdienstig gelijk! Hij geeft bevel dat de zeven doden alsnog begraven zullen worden. 'Begraven' wilde in de taal van die tijd zeggen: geborgen in de God van de vaders. De overtuiging van één vrouw bracht een ommekeer in de Godsvoorstelling van die tijd. De ongeschreven wet van de liefde die vergeven kan, kreeg het laatste woord.

7. DE FUNCTIE VAN ONS BIDDEN (1)

Tijdens de februariramp in 1953 stond tegen middennacht een echtpaar bij een pontveer. Zij zagen tot hun verbijstering hoe aan de overkant hun huis voor driekwart in het water stond, - scheef zakkend onder de druk der golven.

De pontboot was weggeslagen; zij konden het huis niet meer bereiken.

Een radeloze moeder moest machteloos aanzien dat het huis langzaam wegzakte, terwijl ze wist dat haar drie kinderen op zolder huilend heen en weer liepen.

In haar machteloze verbijstering hief de vrouw haar handen op naar de hemel.

Zou dit gebed de kinderen van de verdrinkingsdood hebben gered?

Ieder die met open ogen ons raadselachtige leven beziet, weet dat een gebed dat een ramp afwendt als een toevaltreffer is.

Tegenover één gebed dat effect schijnt te sorteren, staan (bij wijze van spreken) negen andere gebeden zonder tastbaar resultaat.

Toch zijn wij allen geneigd om (al is het maar via een schietgebedje) op een onverwachte redding te hopen.

Zou dat niet komen omdat wij in onze jeugd geboeid zaten te luisteren naar een selectie sterke verhalen uit de Bijbel?

Daniël in de leeuwenkuil... Hij bad en ja: de leeuwen legden hun makke koppen op zijn schoot.

Drie jongelingen in een vurige oven geworpen... zij baden en ja: zij hadden geen blaas aan de voeten, zij werden heelhuids gered.

Al luisterend ontstaat dan in je kinderhart de Godsvoorstelling van een Vader in de hemel die, als je Hem maar smeekt, alles schenkt wat je ontbreekt.

Het is begrijpelijk dat vele volwassenen deze wensdroom van hun jeugd krampachtig proberen vast te houden.

Er verschijnen talloze blaadjes en boekjes met sterke verhalen over gebeden die rampen hebben afgewend.

De gebedsgenezer Osborn reisde rusteloos de wereld rond en zette iedereen op zijn kleurenfilm die zich, na zijn gebedssamenkomst, genezen voelt.

Moeders en vaders vertellen met bevende lippen dat hun zoon levend terugkwam uit het kamp, ongedeerd bleef tijdens de politionele actie en besluiten hun verhaal met: maar, dominee, er is door ons ook heel wat afgebeden.

Wanneer de vraag gesteld wordt: hoe zit het dan met die negenhonderd negentig zieken die (op elke duizend) bij Osborn niet op de kleurenfilm komen (omdat zij, grauw van misère op hun brancardje, moesten constateren dat alles bij het oude gebleven was), of hoe zit het met al die zonen van biddende ouders die verdronken tijdens de februariramp?, luidt het antwoord: ja, misschien is er niet op de echte manier gebeden of misschien moeten de mensen (die met lege handen blijven zitten) eerst nog dieper gelouterd worden.

Dit antwoord wordt dan gegeven door goedwillende lieden, die er blijkbaar geen seconde over nadenken dat het toch wel wat onbescheiden is te denken: mijn gebed was zo echt en dat het toch wel een loutering van zeer twijfelachtig allooi is, wanneer deze geschiedt ten koste van drie dode kinderen, ten koste van een verstandsverbijstering of ten koste van een wanhoop, waarbij een mens, die trachtte te bidden, zichzelf het leven beneemt. Merkwaardig, over al deze feiten springt men snel heen, want: die kinderlijke wensdroom, de infantiele projectie van Daniël in en ook uit de kuil worden krampachtig vastgehouden.

7. DE FUNCTIE VAN ONS BIDDEN (2)

Niet zo lang geleden zong een pater (Hij bedoelde het hartroerend goed) een eigengemaakt liedje van een mens met grote zorgen. Twee coupletten zong hij over de zorg, in het derde couplet ging de mens een kruiske slaan en in het vierde couplet werd gezegd: wie zó op God vertrouwt, wordt altijd uit de nood gered!

Men vroeg voorde televisie aan Jules de Corte hoe hij dat liedje vond.

Deze antwoordde: die pater zong uit zijn hart...maar heeft die man in zijn leven nu echt niets meegemaakt?

Het is verrassend dat de bijbel op al deze misverstanden gerekend heeft. Reeds op bladzijde twee vertelt een joods priester ons het fameuze verhaal van Adam en Eva onder de boom waarin een slang kronkelde. Dit verhaal is – bijna onnodig te zeggen- niet bedoeld als weergave van een historische gebeurtenis. Het is een verhaal dat ons in oosterse beeldspraak iets wil zeggen.

De slang is een antiek symbool van de bezweringsformule waarmee men een ramp probeert af te wenden. Vandaar dat elke dokter dit parmantige symbool op de voorruit van zijn auto heeft. Hij is (voor ons gevoel) nog altijd de man die 'de ziekte komt bezweren'. Hij wordt dan ook met een zekeren eerbied ontvangen.

De boom met de slang erin is een symbool van de occulte, magische kennis.

En in dat oude verhaal zeggen Adam en Eva tegen elkaar: als wij nu eens konden eten van de boom der occulte kennis; als wij nu eens een magische bezweringsformule konden uitvinden, een gebedsformule waarmee wij de kwade rampen naar onze hand konden zetten. Wij zouden dan 'machtig als God' zijn.

Dit is een gedachte die wij allen wel eens koesteren. Gesteld dat (tijdens de februariramp) een mens zou zijn verschenen, opstijgend boven de waterheuvelen, met een gebedsformule die het water zou hebben doen terugdeinzen.

Die gebedsformule zou alle radeloze moeders in die nacht dronken van vreugde hebben gemaakt. Maar de priester die Genesis 3 schreef, schudt het hoofd.

Hij zegt: het is onze doem, de doem van ons beperkt mens zijn, dat wij mensen van die boom der occulte kennis (die rampen bezweren kan) niet kunnen eten.

Over deze machteloosheid als mens tegenover het Lot wordt in de bijbel met God een twistgesprek gevoerd. Meer dan honderdmaal wordt de vraag gesteld: waarom, o God, blijft gij kwellend doof, treiterend doof, als wij in nood tot u roepen?

Waarom schenkt gij ons geen gebedsformule die rampen kan afwenden?

Psalm 88 is een psalm, geschreven vanuit een situatie van een melaatse. Het gebed van een uitgestotene. De melaatse zegt tegen God: Gij hebt mij toch geschapen om in contact te staan met de anderen (mijn medemensen) en om in contact te staan met de ander (mijn vrouw) en om in contact te staan met U, de verborgen Andere?

Maar er komt niets van uw schepping terecht. Ik heb alle contacten verloren: de medemensen lopen met een boogje om mij heen; mijn vrouw kan mij niet langer verdragen en Gij, gij verstoot mijn gebed.

Zo eindigt psalm 88.

Psalm 88 is een twistgesprek over ons vergeefs gebed. Een twistgesprek dat zijn weerga in de wereldliteratuur niet vindt.

Wie over bidden spreekt, spreke in de geest van deze psalm of spreke niet.

Hier in Psalm 88, valt de schaduw van Jezus die doodsbedroefd driemaal tevergeefs heeft gebeden.

Er is geen andere conclusie: wij beperkte mensen – het is bitter om te constateren- wij bezitten geen gebedsmethoden die uitredingen kunnen forceren.

Die sterke verhalen van Daniël worden ons verteld (in beeldspraak van die tijd) om aan te duiden dat soms, in een zeldzaam moment, totaal onverwacht, zich een uitredding kan voordoen.

Voor jezelf zeg je dan: die uitredding was voor mij als een flitsend lichtspoor van Gods aanwezigheid. Maar – zegt de schrijver van het boek Job – dit gebeurt hoogstens tweemaal in een mensenleven.

En soms gebeurt het helemaal niet.

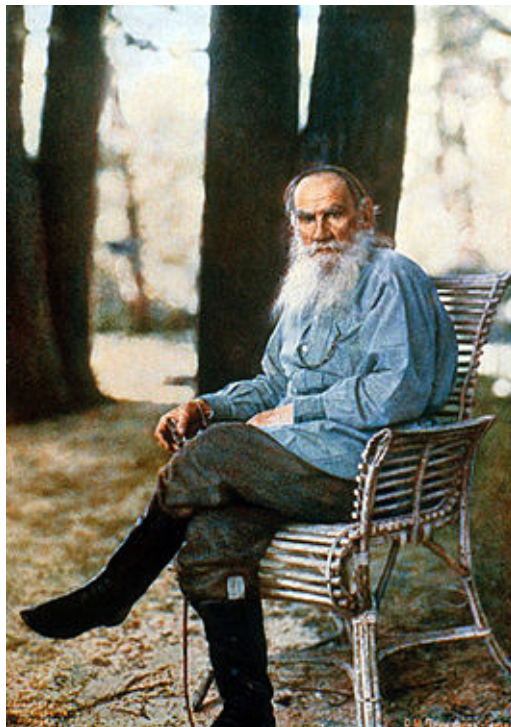
7. DE FUNCTIE VAN ONS BIDDEN (3)

Als wij met bidden geen toverstok in de hand hebben, wat kan dan de bedoeling van ons gebed zijn?

Ik dacht dat wij met ons gebed niet allereerst naar boven moeten kijken: verticaal, maar *horizontaal naar onze medemens*.

Tolstoj heeft dit prachtig gedemonstreerd. Hij vertelt van een schoenmaker die zag dat zijn vrouw op een liefdeloze manier bezig was een man van het erf te jagen.

Hij riep: Maritra, heb je God dan niet meer in je? Op dat moment sprak die schoenmaker tot God in zijn vrouw. Hij trachtte Gods stem in haar wakker te roepen.

Lev Nikolajevitsj Tolstoj 1828-1910

Anton van Duinkerken zat tijdens de 2^e WO gevangen in St. Michielsgestel. Zijn vrouw had hem bezocht en vertrok. Hij zag haar verdwijnen achter een korenveld.

Plotseling, boven dat koren: haar wuivende hand. Die wuivende hand werd voor van Duinkerken een gebed. Een gebed: God zij met je! Die wuivende hand werd voor hem een teken van Gods liefde.

Verhoor voor vandaag en de rest van mijn leven
één enkele bede van mij:
dat altijd mijn vrouw als uw teken van liefde
voor mij deze wuivende zij.

Mijn ziel zij gelijk aan de ziel van de vrouw
die mij toezond uw goddelijke groet,
want zij is *de wuivende* die Gij mij geeft
en ik dank U, het leven is goed.

Dat is horizontaal bidden. Misschien kunnen we beter zeggen: dat is functioneel bidden. Het is bidden met je lichaam. Met de hand die wuift. Met het oog dat bemoedigt. Met de kus die in de ander Gods aanwezigheid wakker roept.

Zo voeren wij een gesprek ook met onszelf. Wij kunnen onszelf aan het einde van de dag afvragen: heb ik mijn hand gelegd op één hoofd dat eenzaam was?

Heb ik één droefenis genezen? Heb ik één woord van barmhartigheid gesproken?

Dit gesprek met jezelf is eigenlijk een gebed tot God als laatste dimensie van je hart.

Deze gebeden zijn nooit tevergeefs. Functioneel bidden is een training om, heel bescheiden Jezus te volgen.

Ik vergeet ondertussen Psalm 88 niet. Er kunnen nachten zijn waarin wij staan als bij een pontveer tijdens de februariramp in 1953. Het gebed valt ons daar uit de handen.

Wij vragen: waarom wijkt de Stem weg, juist nu wij alle grond onder de voeten verliezen? In deze machteloze grenssituatie komt de dichter Roland Holst naast ons staan. Hij slaat de profetenmantel om. Hij laat bij de laatste drempel het gebed functioneren als een hefboom en spreekt in pure poëzie:

Eens zullen allen die
tussen ons kwamen
zijn weggevallen – wie
weet nog hun namen?

Eens zal de vete zijn
bijgelegd
en zal vergeten zijn
ons bitter tweegevecht.

Eens zal het weer regenen
stil, zoals toen aan zee
kom mij dan tegen en
ga met mij mee.

8. EEN SAMENLEVING ZONDER VOORSELEKTIE

Zevenmaal stonden wij voor een blinde muur. Zevenmaal kwamen wij in een grenssituatie waarbij wij geconfronteerd werden met fundamentele onzekerheden. En zevenmaal bleef de vraag over: hoe functioneert het Gods geheim in ons leven?

De bijbel blijft volhouden dat ieder mens een aparte opdracht krijgt, ook in de grenssituaties, om op zijn wijze een impuls te zijn van actieve liefde. Actieve liefde vraagt het uithoudingsvermogen en de moed om samen te leven met de **'kevers'** in onze omgeving.

Franz Kafka heeft dit vlijmscherp gedemonstreerd in zijn novelle: 'De gedaanteverwisseling'.

Hij vertelt van de handelsreiziger Gregor Samsa die op zeker morgen bij het ontwaken tot een ontstellende ontdekking komt. Het blijkt hem dat hij in de loop van de nacht, zonder dat hij er iets van gemerkt heeft, veranderd is in een enorme kever. Hij kan nog praten als een normaal mens, maar verder moet hij het leven door als een griezelig gedrocht met lange grijppoten.

De eerste reactie van zijn huisgenoten, vrienden en werkgever is een golf van medelijden. Impulsen van liefde zijn overal aanwezig. Maar na verloop van enkele maanden wordt hij voor allen een ondraaglijke last.

Hij verspreidt een penetrante kevergeur. De klanten schrijven brieven of niet een andere handelsreiziger de bestellingen op kan nemen, de kennissen lopen met een boogje om hem heen en de vrienden excuseren zich met het oog op hun overvolle agenda.

Zijn eigen vrouw begint van hem te walgen.

Ten slotte maakt zijn vader een eind aan deze niet meer leefbare situatie.

Hij smijt een appel met kracht op de rug van het insect.

De kever sterft en met de kever Gregor Samsa.

Kafka wil, dacht ik, zeggen dat veel mensen op zekere morgen wakker worden met het minderwaardigheidsgevoel van: ik ben in de ogen van mijn omgeving alleen maar een kever. In duizend nuances is deze kever onder ons aanwezig.

In slechte huwelijken, bij de steeds ouder wordende (demente) medemens, bij rassendiscriminatie en bij de onderontwikkelde gebieden. Zij hangen als een loodzware steen om de hals van hun medemens. Zij telen zich voort als insecten.

En toch: zij kijken ons aan.

Er staat in het evangelie van Marcus een bijna versleten tekst met een staalharde klank: Indien iemand achter mij wil komen, die verloochent zichzelf en neme zijn kruis op en volge mij. Bij dit kruis denken wij meestal allereerst aan ons eigen leven. Wij moeten het kruis van een ziekte of van een teleurstelling moedig op ons nemen.

Bekend is het rijmpje: "Niet klagen maar dragen en vragen om kracht". Dan zitten we weer in de weeë sfeer van: 't zal wel ergens goed voor wezen, dus zwijgen maar.

Jezus bedoelt iets geheel anders. Hij heeft het oog op het kruis van anderen.

Hij droeg het kruis van kevers, van mensen die door de moralisten van die tijd als uitschot werden beschouwd. Hij stond altijd aan de kant van de sociale slachtoffers.

Marcus wil dus zeggen: wie zich gelovig noemt, zoekt zijn kracht niet in vrome gebaren.

Hij zoekt zijn kracht in het vrijwillig opnemen van het kruis van kevers in zijn omgeving.

DAT IS: ACTIEVE LIEFDE ZONDER VOORSELECTIE.

Franz Kafka 1883-1924

Geboren in Praag, wordt gezien als een van de belangrijkste auteurs van de twintigste eeuw. Zijn werk kreeg vooral na zijn dood een grote invloed op de westerse literatuur.

Kafka's oeuvre wordt wel gezien als symbool voor de ontwortelde mens in de moderne tijd. Sommigen zijn echter van mening dat het werk van Kafka juist een poging is, in een ogenschijnlijke strijd met 'hogere machten', het initiatief terug te geven aan de individuele mens, die uiteindelijk zelf zijn keuzes maakt en daarvoor verantwoordelijk is.

9. HET ABSURDE ALS TESTCASE

Het absurde, het zinloze, grijnst ons overal tegen. In elke gebeurtenis.

Het Wonder van Lengede

In het Duitse Lengede, 55 jaar geleden, werd een groep kompels na een mijnramp na twee weken als door een wonder gered. De ramp was de eerste waarover internationaal op radio en tv live werd bericht.

In Lengede zitten elf mijnwerkers opgesloten onder de grond. Niemand weet het ; hun namen staan al op de dodenlijst.

Maar in de nacht is er één man die niet slapen kan. Een zekere Hütter. Hij denkt aan de verdrinkenen onder de grond; hij ziet hun dode lichamen drijven. Ineens weet hij het; er is nog een kans!

Er is een stuk verlaten mijngang, een zogenaamde 'dode man', daar kunnen nog levenden zitten.

De volgende dag wordt de boor op de 'dode man' gericht.

Via klopsignalen geven de slachtoffers hun plaats onder de grond aan. Zij doen dat fout.

Boven de gerond berekent men de plaatsing van de boor.

Ook hier wordt een fout gemaakt. Deze twee fouten, gecombineerd uitgevoerd, maken dat men precies goed zit. De boor komt boven hun hoofden uit.

Als de elf gered zijn, wordt aan de directeur gevraagd wat hij ervan vindt. Met een door tranenverstikte stem fluistert hij in de televisiemicrofoon: unwahrscheinlich, dat wil zeggen: het is meer dan een wonder!

De kerken van Lengede gaven aanplakbiljetten uit met de slagzin: 'God deed wonderen; laten wij Hem danken!'

De kerk bedoelde: Gods hand was duidelijk boven Lengede.

Eindelijk een gebeurtenis die zinvol is.

Tot een keiharde fotograaf arriveerde. Hij zette negenentwintig weduwen en eenenvijftig half wezen onder zo'n aanplakbiljet en schreef onder zijn foto: aan deze mensen ging Gods wonder voorbij!

Negenentwintig mijnwerkers vonden tijdens de ramp de dood. Waarom voor hen geen wonder? De foto van het zinloze, van het absurde gaf geen antwoord. Het aanplakbiljet, helaas, ook niet.

De slagzin 'God deed wonderen, laten we hem danken' wapperde aan de reclamezuilen als een frase. Want frase is: alles wat het absurde wegmoffelt. Wij spreken luid over 'het wonder', maar zwijgen over het catastrofale.

Lengede is in het klein een weerspiegeling van de gang der historie: tegenover elk aanplakbiljet dat op het zinvolle wijst, op Gods zichtbare leiding, kan de foto geplaatst worden die onbarmhartig het zinloze, de willekeur van die 'leiding' in dezelfde gebeurtenis onthult.

Er zijn altijd schriftgeleerden geweest die aan deze moeilijkheid een mouw probeerden aan te passen. Zij zeiden: als het goed gaat, als er duidelijke leiding ten goede is, dan wordt dat veroorzaakt door een zuiver geloof. Bij mensen met een onzuivere houding dreigt altijd het gevaar dat dit onzuivere wordt gestraft met de afwezigheid van leiding. Dan gaat het de verkeerde kant op.

Iemand vroeg aan Jezus: 'waar haalt u eigenlijk de moed vandaan om uzelf steeds weer vooruit te werpen de toekomst in?'

Hij antwoordde: soms voel ik mij (in de bandjir van het absurde) alleen. Toch ben ik niet alleen, want in de werkelijkheid om mij heen is een Toekomstproject aan de gang. Daarom zeg ik ja tegen mijn opdracht om 'op weg ' te gaan.

Gelijk aan 't verre, vreemde strand
gedachten gaan naar 't vaderland,
zo midden in dit aards gewoel
vraagt mijne ziel naar 't eeuwig doel.

Het meest wezenlijke van ons mens-zijn ligt in dit voordurende 'gesprek'. Wij projecteren onszelf vooruit de toekomst in, samen met elkaar. Wij capituleren niet. Wij blijven open voor het mysterieuze Toekomstproject dat in de werkelijkheid om ons heen aan de gang is.

Wij: de atheïst, de milde cynicus, de vermoeide scepticus, de religieuze problematicus; kortom, de gelovigen in (!) twistgesprek met de Stem, die hen inschakelt.